

MILLIY GVARDIYA SURISHTIRUV BO‘LINMALARI USTIDAN PROKUROR NAZORATINI AMALGA OSHIRISH TARTIBI VA TIZIMI

Jo‘rayev Baxtiyor

Jamoat xavfsizligi universiteti kursanti

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida Milliy gvardiya surishtiruv bo‘linmalari faoliyati ustidan prokuror nazoratini amalga oshirishning huquqiy asoslari, tashkiliy tizimi hamda amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, surishtiruv organlari faoliyatida qonuniylikni ta‘minlashda prokuror nazoratining o‘rni, uning samaradorligini oshirish yo‘llari va mavjud muammolar yoritiladi. Maqolada milliy qonunchilik normalari asosida prokuror nazoratining shakllari va usullari tizimli ravishda ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Milliy gvardiya, surishtiruv, prokuror nazorati, jinoyat-protsessual faoliyat, qonuniylik, nazorat shakllari, protsessual tekshiruv, davlat organlari, huquqni muhofaza qilish.

Abstract

This article analyzes the legal framework, organizational structure, and practical mechanisms of prosecutorial supervision over the inquiry units of the National Guard in the Republic of Uzbekistan. It also examines the role of prosecutorial oversight in ensuring legality within inquiry activities, identifies existing challenges, and suggests ways to improve effectiveness. The study systematically explores the forms and methods of prosecutorial supervision based on national legislation.

Keywords: National Guard, inquiry, prosecutorial supervision, criminal procedure, legality, forms of supervision, procedural control, law enforcement, state bodies.

Kirish

Huquqiy demokratik davlatni barpo etishda qonun ustuvorligini ta‘minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada jinoyat-protsessual faoliyat ustidan samarali nazorat

tizimini yo‘lga qo‘yish alohida o‘rin tutadi. O‘zbekiston Respublikasida huquqni muhofaza qiluvchi organlar tizimida Milliy gvardiya ham muhim subyekt sifatida faoliyat yuritadi. Uning surishtiruv bo‘linmalari tomonidan olib boriladigan protsessual harakatlar esa qonuniylik, adolat va inson huquqlarini ta‘minlash nuqtai nazaridan alohida nazoratni talab etadi.

Prokuror nazorati ushbu jarayonda asosiy institutlardan biri bo‘lib, u surishtiruv organlari faoliyatining qonunchilikka muvofiqligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Shu sababli Milliy gvardiya surishtiruv bo‘linmalari ustidan prokuror nazoratining tartibi va tizimini o‘rganish ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Milliy gvardiya surishtiruv bo‘linmalarining huquqiy maqomi

Milliy gvardiya O‘zbekiston Respublikasining qurolli tuzilmasi bo‘lib, u jamoat tartibini saqlash, fuqarolar xavfsizligini ta‘minlash hamda ayrim toifadagi jinoyatlarni aniqlash va tergovga qadar tekshirish vakolatlariga ega. Surishtiruv bo‘linmalari esa jinoyat ishlarini dastlabki bosqichda o‘rganish, dalillarni yig‘ish va jinoyat sodir etilganligi yoki etilmaganligini aniqlash bilan shug‘ullanadi.

Surishtiruv faoliyati Jinoyat-protsessual kodeksi normalari bilan tartibga solinadi. Mazkur faoliyatda qonuniylikka rioya etish, shaxsning huquq va erkinliklarini himoya qilish asosiy tamoyil sifatida belgilanadi. Shu nuqtai nazardan prokuror nazorati muhim himoya mexanizmi hisoblanadi.

Prokuror nazoratining tushunchasi va mohiyati

Prokuror nazorati davlat nomidan amalga oshiriladigan, qonunlarning aniq va bir xilda bajarilishini ta‘minlashga qaratilgan faoliyatdir. U barcha davlat organlari, shu jumladan surishtiruv bo‘linmalari ustidan ham tatbiq etiladi.

Mazkur nazoratning asosiy maqsadi quyidagilardan iborat:

- qonun buzilishlarining oldini olish;
- aniqlangan qonunbuzarliklarni bartaraf etish;
- fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish;
- jinoyat-protsessual faoliyatning qonuniyligini ta‘minlash.

Milliy gvardiya surishtiruv bo‘linmalari ustidan nazorat aynan ushbu maqsadlarni amalga oshirishga qaratilgan bo‘lib, u maxsus protsessual shakllarda olib boriladi.

Prokuror nazoratini amalga oshirish tartibi

Prokuror nazorati aniq protsessual tartib asosida olib boriladi. Ushbu tartib bir necha bosqichlarni o‘z ichiga oladi.

Avvalo, prokuror surishtiruv organlari tomonidan yuritilayotgan materiallar va jinoyat ishlarini o‘rganadi. Bu jarayonda u qarorlarning qonuniyligi, dalillarning yetarliligi hamda protsessual talablarning bajarilganligini tekshiradi.

Keyingi bosqichda aniqlangan kamchiliklar yuzasidan tegishli choralar ko‘riladi. Prokuror noqonuniy qarorlarni bekor qilish, qo‘shimcha tekshiruv tayinlash yoki jinoyat ishini qo‘zg‘atish haqida ko‘rsatma berish vakolatiga ega.

Prokuror nazoratining shakllari va usullari

Prokuror nazorati turli shakllarda amalga oshiriladi. Ularning asosiylari quyidagilardan iborat.

Birinchi, protsessual nazorat. Bu bevosita jinoyat ishlarini yuritish jarayonida amalga oshiriladi. Prokuror surishtiruv harakatlarining qonuniyligini tekshiradi.

Ikkinchi, umumiy nazorat. Bu shakl orqali prokuror surishtiruv organlarining umumiy faoliyatini, statistik ma’lumotlarini va qonunchilikka rioya etish holatini o‘rganadi.

Uchinchi, profilaktik nazorat. Bu qonun buzilishlarining oldini olishga qaratilgan bo‘lib, tushuntirish ishlari va metodik yordam ko‘rsatishni o‘z ichiga oladi.

Nazorat usullari esa hujjatlarni o‘rganish, joyiga chiqib tekshirish, suhbatlar o‘tkazish va tahliliy faoliyatni o‘z ichiga oladi.

Prokuror nazorati samaradorligini oshirish yo‘llari

Nazorat tizimini takomillashtirish uchun bir qator choralarni amalga oshirish lozim. Avvalo, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Elektron nazorat tizimlari orqali surishtiruv jarayonlarini onlayn kuzatish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, prokuror va surishtiruv xodimlarining malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Doimiy o‘quv

kurslari va treninglar tashkil etilishi zarur. Yana bir muhim yo‘nalish – ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirishdir. Bu prokuror nazoratiga qo‘shimcha yordam beradi.

Xulosa

Milliy gvardiya surishtiruv bo‘linmalari ustidan prokuror nazorati jinoyat-protsessual faoliyatda qonuniylikni ta‘minlashning muhim vositasidir. U nafaqat qonun buzilishlarini aniqlash, balki ularning oldini olishga ham xizmat qiladi. Mazkur nazorat tizimini yanada takomillashtirish orqali fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish, adolatli sudlovni ta‘minlash hamda huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatining samaradorligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Prokuratura to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2022.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Milliy gvardiya to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2021.
5. Rustamboev, M. H. (2020). Jinoyat-protsessual huquq. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar nashriyoti.
6. Odilqoriyev, X. T. (2019). Davlat va huquq nazariyasi. – Toshkent: Adolat.
7. G‘ulomov, S. S. (2018). Prokuror nazorati asoslari. – Toshkent: TDYU nashriyoti.
8. Allayorov, J. T. (2021). Jinoyat protsessida prokuror ishtiroki. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar.